

การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

An Application of Brahmavihara Dhamma of Sangha Administration within the
Jurisdiction of the Monastic Community in Muang District, Nonthaburi Province

พระปลัดเชิงชาย สิงห์ทอง
Phrapaladcherngchai Singthong

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand
E-mail: cherngchai1911@gmail.com

Received April 30, 2024; Revised August 25, 2024; Accepted August 28, 2024

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดย
ภาพรวม พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ
พิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเมตตา รองลงมาได้แก่ ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา และ
ด้านมุทิตาตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเมตตาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้
เพราะพระสังฆาธิการผู้ปกครองมีการสนับสนุนด้านการศึกษาและส่งเสริมและพัฒนาโดยภาพรวมของพระทุกรูป
ตามความสามารถอย่างเท่าเทียมกัน

ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงอย่าง
เป็นธรรมคือ มีการสนับสนุนในการจัดสวัสดิการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พระสงฆ์ภายในวัด มีการออก
กฎระเบียบ ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อให้เกิดความสงบสุขของคณะสงฆ์ในวัด ผู้ปกครองมีการดูแลด้านศา
สนสถานภายในวัดให้เกิดความสะอาด และมีการชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ/กิวัตร

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสได้มองเห็นถึงหลักการประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมให้พระสงฆ์ในวัดของท่านให้ม
ีความรู้ทั้งด้านทางโลกและทางธรรม มีการส่งเสริมในด้านการศึกษาจึงได้จัดตั้งกองทุนในด้านต่าง ๆ และในด้านการ
ศึกษาเป็นหลัก ให้พระสงฆ์ในวัดของท่านมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการอยู่ร่วมกันภายในวัด
และยังเป็นตัวอย่างให้ญาติโยมได้เห็นเป็นตัวอย่าง ได้เห็นถึงความสามัคคี และได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
ของตนให้เกิดประโยชน์ได้อีกด้วย การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์มาก ผู้ปกครองควรมีไว้ เมื่อคณะสงฆ์เห็นความสำคัญ
ของหลักพรหมวิหารธรรม และต่อยอดให้คณะสงฆ์ทุกระดับชั้นดำเนินงานตามหลักพรหมวิหารธรรมโดยที่ไม่เห็น
แก่พวกพ้องไม่เอนเอียงจะทำให้คณะสงฆ์อยู่แบบผาสุก และเป็นแบบอย่างให้พุทธศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติ
ตาม

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้; พระสังฆาธิการ; การปกครอง; พรหมวิหารธรรม

Abstract

An Application of the Brahma Vihara Dhamma of the Sangha in the Sangha Administrative Area, Mueang District, Nonthaburi Province. Overall, it was found that the performance of duties of the Sanghadhi followed the principles of Brahmavihara Dhamma overall at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was kindness, followed by The kind side, the equanimity side. and the aspect of devotion respectively When considering each aspect It was found that overall kindness at the highest level This is because the ruling Sangha has equal support for education and the overall development and development of all monks according to their abilities.

Comparative results of the application of the principles of Brahma Vihara Dhamma by monks in the Sangha Administrative Area, Mueang District, Nonthaburi Province. It was found that the aspects of kindness, compassion, kindness, and equanimity, overall, were different without statistical significance at the 0.05 level. But when considering each aspect, it was found that there was thorough and fair care for the monks within the temple. There is support in providing various welfare facilities for the monks within the temple. Regulations are issued To live together as a group to create peace among the monks in the temple. Parents take care of the religious places within the temple for convenience. And there is praise for the monks who follow the rules/routines.

An Application of the principles of Brahma Vihara Dhamma by the Sangha in the Sangha Administrative Area, Mueang District. Nonthaburi Province The monk or abbot has seen the principle of application in promoting the monks in his temple to have knowledge in both worldly and religious matters. There is promotion in the field of education, so funds have been established in various fields and are mainly in the field of education. Let the monks in your temple apply the principles of Brahmavihara Dhamma in living together within the temple. It is also an example for kith and kin to see as an example. Saw the unity and can apply it in their daily life to benefit as well.

Keywords: Application; Sangha, Administrative; Brahmavihara Dhamma

บทนำ

ปัจจุบันนี้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ได้มีการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ในโลกยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ แล้วในการปฏิบัติเชิงสร้างสรรค์มีความเจริญที่เรียกว่าการพัฒนาแล้วก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยนั้นได้มีการพัฒนาในทุกด้านด้วยเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารอย่างปฏิเสธไม่ได้ มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางสังคมการติดต่อสื่อสารกันของคนในสังคม ใน

ส่วนของชาวบ้าน กับวัดในหลาย ๆ แห่งเป็นไปเรื่องของในทางผลประโยชน์ จนบางครั้งทำให้มีปัญหาขัดแย้ง จนทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นจนทางวัดล้มหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางด้านจริยธรรม ทั้งทางด้านจิตวิญญาณ คณะสงฆ์ และชุมชนที่อยู่บริเวณวัด เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ มีความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีกระบวนการ และมีวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ ทั้งในด้านพระธรรมวินัยอันส่งผลต่อความศรัทธาเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล (Damnoen et al., 2021) วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรม เป็นค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน สามารถเหนี่ยวใจบุคคล การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน (พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, 2565) ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในการยึดเหนี่ยวจิตใจให้รักผูกพัน หรือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (อุดมชัย ปานาพุทธ และ คณะ, 2566)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จึงต้องบริหารกิจการของคณะสงฆ์อยู่ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศึกษา หรือศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านสาธารณูปการ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชนโลกยุคโลกาภิวัตน์ สถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศไทยปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงหรือประยุกต์พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ต้องไม่ทำให้วิถีชีวิตตามหลักพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาต้องสูญหายไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป. อ. ปยุตโต, 2562) พระสงฆ์ปัจจุบันในสายตาประชาชนทั่วไปปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ

จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาหมองไปด้วย อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาที่มีต่อคณะสงฆ์ เกิดความห่างเหิน จำนวนพุทธบริษัทไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา และสามเณรเหลือน้อย หากมองย้อนกลับไป จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงได้จัดตั้งสังคมขึ้นเป็นตัวอย่าง คือสังคมสงฆ์ โดยมีพระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่ อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอดีต

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงต้องยึดถือนั่นในพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างเป็นหัวใจใหญ่ และเป็นการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วย ผู้วิจัยซึ่งเป็นพระสงฆ์อยู่ในพื้นที่จึงมีความสนใจที่จะศึกษา หลักพุทธธรรมสำหรับพระสงฆ์สังฆาธิการ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะตามทัศนคติของพระสงฆ์ในเขตปกครองอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวกับการปกครองวัด และคณะสงฆ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนา การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามตัวแปรอิสระ
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของ

พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของ

พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการ และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วย องค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (พะยอม.วงศ์สารศรี, 2542) ปัจจุบันการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไป จนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งมีตามมาตรา 38 เจ้าอาวาส หรือพระสังฆาธิการมีอำนาจและหน้าที่ (พระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2539)

การปกครองคณะสงฆ์ ของพระศาสดาว่า การสั่งแต่ละครั้งของพระศาสดาเป็นที่ยอมรับได้ง่าย เพราะไม่ทรงใช้วิธี เผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนก แรงจูงใจในการทำ ความดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย 3 ประการ ดังนี้ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539) 1) อัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึด ผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง 2) โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง 3) ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือ ยึดธรรมคือหน้าที่สำคัญ แม้พระศาสดาทรงประกาศว่า พระองค์ทรงเป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพังพระองค์เองตาม แบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระศาสดาทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระศาสดาผู้หมดกิเลสแล้วย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

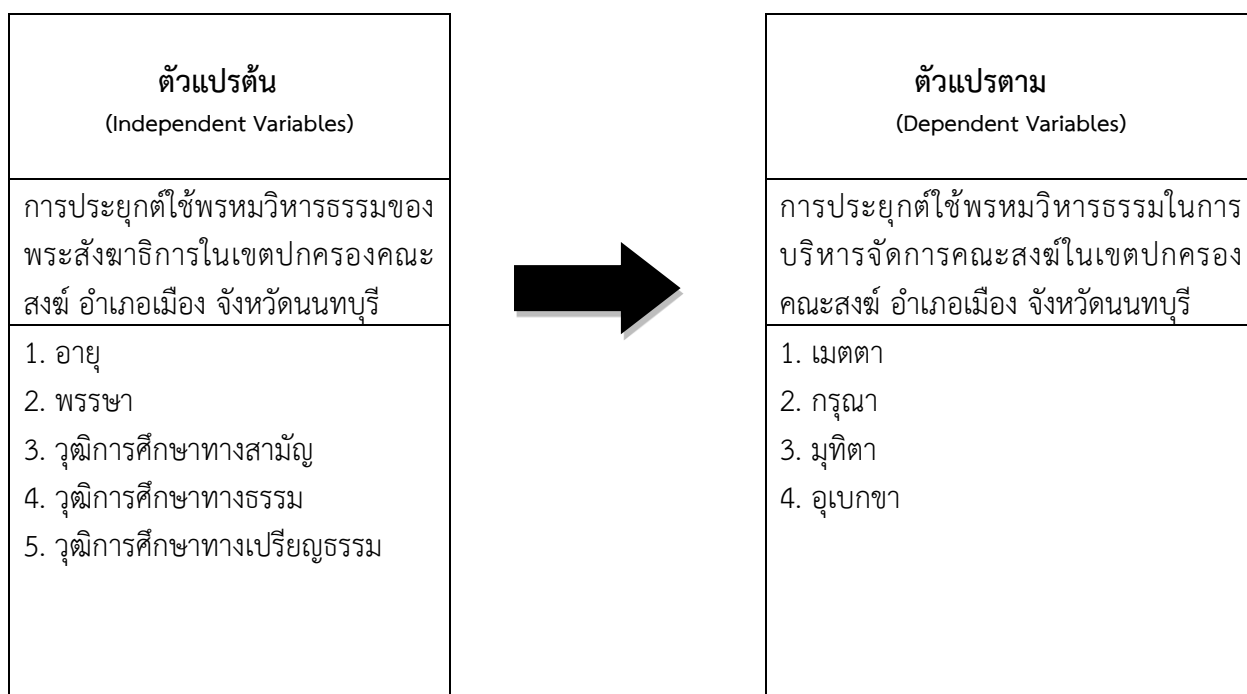
พรหมวิหาร 4 คือ เป็นหลักปฏิบัติที่ตั้งอยู่ในใจของผู้ประเสริฐ หรือบุคคลผู้มีจิตยักกว้างดุจพรหม คือ 1. เมตตา (ความรัก) คือ มีไมตรีมีความปรารถนาดี ซึ่งจะช่วยเหลือให้คนอื่นประสบประโยชน์สุข 2. กรุณา (ความสงสาร) คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ใจที่บำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของคน และสัตว์ทั้งหลาย 3. มุทิตา (ความเบิกบานพลอยยินดี) คือ เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จออกงาม ก็พลอยยินดีด้วย 4. อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือ เห็นตามหลักความจริง โดยวางจิตสมาธิเสมอมั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2544)

สรุปว่า ปัจจุบันการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลง

ไป จนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งมีตามมาตรา 38 เจ้าอาวาส หรือพระสังฆาธิการมีอำนาจ และหน้าที่

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามของพระณัฐพล จิตธิมโม (ปราปพินาศ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม 4 ตามความคิดเห็นของ พระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และพระมหาจุฑา ปณฺณวุฑฺโฒ (เถาว์หมอ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตาม หลักพรหมวิหาร 4 ของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนฺตจาโร) จึงได้นำมาบูรณาการร่วมกันและกำหนด เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) เพื่อการวิจัย ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ วัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ประจำปี 2566 จำนวน 210 รูป ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (R. V. Krejcie, & D. W. Morgan) ในกรณีไม่ทราบสัดส่วนของประชากร กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 95% และความคลาดเคลื่อน 5% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ประจำปี 2566 จำนวน รวมทั้งสิ้น 210 รูป

เครื่องมือที่ใช้ได้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญ

ลักษณะข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีได้แก่ 1. ด้านเมตตา จำนวน 5 ข้อ 2. ด้านกรุณา จำนวน 5 ข้อ 3. ด้านมุทิตา จำนวน 5 ข้อ 4. ด้านอุเบกขา จำนวน 5 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scales) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม โดยมีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.988

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 46 - 55 ปี จำนวน 104 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.74 56 - รองลงมา คืออายุ 65 ปี จำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.94 36 -อายุ 45 ปี จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.94 อายุมากกว่า 65 ปี จำนวน 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.44 อายุต่ำกว่า 25 จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.47 และอายุ 26 - 35 ปี จำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.47 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพรรษา 11 - 20 พรรษา จำนวน 70 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.83 รองลงมา คือ พรรษา 21 - 30 พรรษา จำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.37 พรรษา 1 - 10 พรรษา จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.87 พรรษา 31 - 40 พรรษา จำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.97 พรรษา 41 - 50 พรรษา จำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.47 และพรรษามากกว่า 51 พรรษา จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 58 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.86 รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 48 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.88 ปริญญาเอก จำนวน 48 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.88 จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.38 ปริญญาโท ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นเอก จำนวน 79 รูป คิดเป็นร้อยละ 39.30 รองลงมา คือ นักธรรมชั้นโท จำนวน 63 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.34 นักธรรมชั้นตรี จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.36 ไม่มี จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.00ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ประโยค 1 - 2 จำนวน 72 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.82 รองลงมา คือ ปธ. 5 - 6 จำนวน 59 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.35 ปธ. 3 - 4 จำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.37 ปธ. 7 - 9 จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.97 ไม่มี จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.49 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และแปลผลการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระ สังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ เมือง จังหวัดนนทบุรี	n = 210		ระดับการใช้
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านเมตตา	4.11	0.98	มาก
2. ด้านกรุณา	4.08	0.99	มาก
2. ด้านมุทิตา	4.00	0.91	มาก
3. ด้านอุเบกขา	4.07	0.92	มาก
รวม	4.07	0.87	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเมตตา ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาได้แก่ ด้านกรุณา ($\bar{x} = 4.08$) ด้านอุเบกขา ($\bar{x} = 4.07$) และด้านมุทิตา ($\bar{x} = 4.00$) ตามลำดับ

การเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามอิสระ ตามสมมติฐานที่ 1-5 ซึ่งมีผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความผูกพันของบุคลากรโรงเรียนวัดเลา เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามตัวแปรอิสระ ตามสมมติฐานที่ 1-5 ดังต่อไปนี้

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	t-test	F-test	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ		0.86	0.51	✓	
2	พรรษา		0.35	0.89	✓	
3	วุฒิการศึกษาทางสามัญ		1.02	0.39	✓	
4	วุฒิการศึกษาทางธรรม		0.32	0.81	✓	
5	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม		0.42	0.80	✓	

*นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้ดังนี้

พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีระดับ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัย พบว่า หลักธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์มากผู้ปกครองควรจะมีไว้ประจำใจมีความรู้ให้มาก พระสงฆ์ฝ่ายปกครองควรรู้ในเรื่องพระพุทธานุสาสามารถเป็นที่พึ่งของพระเณรและญาติโยมได้ ต้องรู้เรื่องกฎหมายทั้งทางโลกและทางธรรม ต้องรู้ในเรื่องการทำบุญชื่ ควรเลี้ยงในเรื่องเงินกับเรื่องผู้หญิง พระสงฆ์ที่จะเผยแผ่ต้องมีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจในหลักคำสอนของพระศาสนาเป็นอย่างดีจึงจะให้ออกไปเผยแผ่ธรรมได้ธรรมะของพระพุทธองค์จะได้ไม่ผิดเพี้ยนไป

อภิปรายผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเมตตา รองลงมาได้แก่ ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา และด้านมุทิตา

ด้านเมตตา การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านให้การดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงอย่างเป็นธรรม รองลงมามีการสนับสนุนในการจัดสวัสดิการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พระสงฆ์ภายในวัด รองลงมามีการออกกฎระเบียบ

ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อให้เกิดความสงบสุขของคณะสงฆ์ในวัด รองลงมาผู้ปกครองมีการดูแลด้านศาสนสถานภายในวัดให้เกิดความสะอาด ซึ่งเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล (Damnoen et al., 2021) วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรม เป็นค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน สามารถเหนี่ยวใจบุคคล การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน (พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, 2565)

ด้านกรุณา การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อในการแจกแบบสอบถาม พบว่าผู้ปกครอง มีการอำนวยความสะดวกให้พระภิกษุและประชาชนที่มาใช้สถานที่ภายในวัดเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมา ผู้ปกครองมีการให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาของกับพระภิกษุ

ด้านอุเบกขา การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้ปกครองมีการจัดกองทุนเพื่อช่วยพระภิกษุในวัดอย่างเท่าเทียมเหมาะสม รองลงมาผู้ปกครองมีการช่วยเหลือพระภิกษุในวัดอย่างเหมาะสม รองลงมา ผู้ปกครองให้โอกาสพระภิกษุทุกรูปในการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ รองลงมาผู้ปกครองมีการแก้ไขปัญหาระหว่างพระภิกษุในวัดอย่างเป็นธรรม และผู้ปกครองมีการจัดเสนาสนะที่เหมาะสมกับพระภิกษุในวัด ตามลำดับในภาพรวมพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมต่อพระสงฆ์ในการปกครองของท่าน

ด้านมุทิตา การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ/กิจวัตร รองลงมาพระสังฆาธิการจัดให้มีการประกาศเกียรติคุณแก่พระภิกษุผู้ที่ทำหน้าที่มีผลงานดี รองลงมาพระสังฆาธิการมีการมอบรางวัลเมื่อพระภิกษุสอบได้นักธรรม/บาลี และระดับวุฒิการศึกษาสามัญ รองลงมา พระสังฆาธิการมีการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่มีผลการเรียนดีและมีความประพฤติดี และพระสังฆาธิการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบตามความเหมาะสม ตามลำดับ ในภาพรวมพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้มีการประกาศเกียรติคุณและได้มีการมอบรางวัลสำหรับพระภิกษุที่มีความประพฤติดี

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จากการแจกแบบสอบถาม พบว่า สิ่งที่พระสงฆ์จำนวนมากทั้งพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้มีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในส่วนของเมตตามากที่สุดเพราะท่านได้เคยผ่านความลำบากมาก่อนและรู้ถึงปัญหาอุปสรรคที่การใช้ชีวิตของพระสงฆ์ในวัดของท่าน ท่านต้องการให้พระสงฆ์ในวัดของท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ได้มีการพัฒนาภายในวัดของท่านให้เกิดความสะอาดตามอัตภาพของพระสงฆ์ และสะดวกต่อญาติโยมที่เข้ามาในวัดให้เกิดความสะอาดสบายได้มีการเผยแผ่ธรรมนำโยมปฏิบัติ รองลงมาเป็นด้านกรุณาได้จัดให้พระสงฆ์ในวัดมีบทบาทในการเผยแผ่ธรรม แต่ก่อนที่จะให้พระสงฆ์ไปเผยแผ่ต้องมีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจในหลักคำสอนของพระศาสนาเป็นอย่างดีจึงจะให้ออกไปเผยแผ่ธรรมได้ ธรรมะของพระพุทธองค์จะได้ไม่ผิดเพี้ยนไป รองลงมาเป็นในด้านอุเบกขามีการวางกฎระเบียบอย่างเป็นธรรมเพื่อให้พระสงฆ์ในวัดของท่านอยู่กันอย่างมีความสุขตามหลักพระธรรมวินัยของพระสงฆ์และตามกฎหมายบ้านเมืองด้วย ส่วนสุดท้ายในด้านมุทิตาพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้มีการมอบรางวัลเชิดชูเกียรติให้แก่

พระสงฆ์ในวัดของท่านเมื่อทำความดีให้มีรางวัลและมีกำลังใจในการทำงานหรือจบการศึกษาต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรมก็มีการจัดพิธีมอบรางวัลให้ตามความเหมาะสม จากการวิจัยในเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พระสังฆาธิการมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมได้ค่าเฉลี่ยมากในทุกด้านทั้งด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาแต่ทำเรียงตามลำดับก็จะทราบว่าด้านเมตตามากที่สุดรองลงมาคือกรณารองลงมาอุเบกขาและมุทิตาเป็นด้านสุดท้าย

สรุป

หลักพรหมวิหารธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับของผู้เป็นใหญ่ ของผู้เป็นพรหม ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความสงบสุข และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับประชาชนที่สามารถนำไปใช้ในกิจการต่าง ๆ และใช้ในครอบครัวให้เกิดประโยชน์ในสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมกันอยู่ในระดับมาก จึงควรที่จะเพิ่มให้มีในพระสงฆ์ที่อยู่วัดในเขตปกครองของท่านให้มากขึ้น เพื่อความสงบสุขภายในวัดในเขตปกครองอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และจะได้เป็นแบบอย่างให้กับญาติโยมที่เข้ามาทำบุญภายในวัดของท่าน ได้เป็นตัวอย่างและเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในบ้านเรือนของตน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์อย่างเดียว ให้มีสามเณร และประชาชนที่อาศัยในชุมชนใกล้เคียง วัดด้วย หรือ ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างวัดหลวงกับวัดราษฎร์เพื่อจะได้เห็นถึงหลักการประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์. (2565). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยสันติวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยเดิม ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(7), 3130-3142.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: พรวนการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- อุดมชัย ปานาพุทธ, ชาตรี สุขสบาย, สงคราม จันทร์ทาศิริ, วีรพงศ์ พิชัยเสนาณรงค์ และ พระมหาณรงค์ราช ครอบเชื้อ. (2566). ความเป็นบัณฑิตตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษา และการวิจัย*, 5(3), 759-768.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.